

Soočanje strokovnih delavcev, zaposlenih v vrtcu, s »Higienskimi priporočili za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2 v vrtcih«

Lara Luša

Vrtec Semedela

lara.lusa99@gmail.com

Petra Furlan

Univerza na Primorskem

petra.furlan@pef.upr.si

Potek dela v vrtcih se je ob izbruhu epidemije covid-19 popolnoma spremenil. Predlagana higienska priporočila Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) so strokovnim delavcem predstavljala velik izziv, saj jih je bilo težko dosledno upoštevati. Med vrtci je prihajalo do številnih razlik. Te so bili odvisne predvsem od razumevanja sprejetih ukrepov in soočanja strokovnih delavcev s trenutnimi razmerami. Namen prispevka je prikazati, v kolikšni meri so se strokovni delavci v vrtcu prilagodili novim razmeram in upoštevali »Higienska priporočila za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2«, ki so močno povečala obseg njihovega dela, obenem pa zmanjšala čas za neposredno delo z otroki. V vzorec smo zajeli 190 strokovnih delavcev (vzgojiteljev predšolskih otrok in vzgojiteljev predšolskih otrok – pomočnikov vzgojitelja), zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih z območja celotne Slovenije. Rezultati anketnega vprašalnika so pokazali, da so strokovni delavci v vrtcu splošna priporočila, priporočila glede uporabe igrač in igral ter pravila glede čiščenja in razkuževanja v večji meri upoštevali, poleg tega pa dobro poznajo protokol v primeru suma na obolelega otroka v skupini.

Ključne besede: epidemija covid-19, strokovni delavci, vrtec, »Higienska priporočila«, preventiva

Uvod

Covid-19 je bolezen, ki jo povzroča koronavirus SARS-CoV-2 (Galičič idr. 2021). Bolezen se najpogosteje prenaša kapljično – ob kašljanju, kihanju, govorjenju, petju in potenju. Poleg navedenega je tveganje še večje, če se zadržujemo v zaprtih in neustrezno prezračevanih prostorih, v katerih se nahaja večje število ljudi (Nacionalni inštitut za javno zdravje 2021). Okužba je možna ob majhni razdalji, ob stiku s površinami, onesnaženimi z izločki dihal ipd.

(Nacionalni inštitut za javno zdravje 2020) Pred kapljično okužbo se lahko zaščitimo z masko, ki jo je potrebno uporabljati pravilno in jo večkrat dnevno zamenjati. Poleg tega pa je pomembno tudi ustrezno čiščenje in razkuževanje površin (Nacionalni inštitut za javno zdravje 2021).

Tveganje za širjenje okužbe s SARS-CoV-2 je torej odvisno od načina in ustreznosti izvajanja ukrepov ter od epidemiološke situacije. Z namenom preprečevanja širjenja bolezni Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) priporoča dosledno izvajanje ukrepov. S tem namenom so za vrtce pripravili »Higienska priporočila za vrtce za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2 v vrtcih«, in sicer za obdobje, ko so se v državi pojavljali tako posamični primeri kot skupki primerov obolelih s covid-19 (Nacionalni inštitut za javno zdravje 2021). Poglavja zajemajo priporočila za ravnanje osebja in otrok ter priporočila za prostorsko in organizacijsko ureditev v objektu vrtca. Glavno vodilo »Higienskih priporočil« pa je, da v vrtec prihajajo samo zdravi otroci in zdravi zaposleni. Starši in zaposleni morajo biti seznanjeni s simptomi in z znaki te bolezni, pri pojavu slednje pa morajo pravilno ukrepati. S tem se namreč zavaruje zdravje otrok in zaposlenih (Nacionalni inštitut za javno zdravje 2020). Ne glede na vse ukrepe in priporočila je vlada sprejela sklep o začasnem zaprtju vrtcev. Tako so bili med prvo razglasitvijo epidemije vrtci večino časa zaprti, med drugo razglasitvijo pa so bili odprti le za nujno varstvo oziroma je bilo to odvisno od števila okuženih prebivalcev v določenem kraju (Ukaz o razglasitvi Zakona o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja, omilitev, obvladovanje, okrevanje in odpravo posledic COVID-19 (ZDUPŠOP) 2021).

Navedeno kaže na velike pomanjkljivosti vzgojno-izobraževalnega sistema, ki je v omenjenem obdobju spregledal predšolsko vzgojo (Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije 2021). Raziskave (Barnett in Jung 2020; Dibner, Schweingruber in Christakis 2020; Gilliam idr. 2021; Stojilković 2020) kažejo, da so se s podobnimi težavami soočali tudi v drugih državah. Stojilković (2020) je na podlagi raziskave, izvedene v vrtcih v Srbiji, poudaril, da delo z otroki v vrtcu v času epidemije covid-19 ni bilo tako kvalitetno kot pred epidemijo, saj so imeli strokovni delavci poleg številnih novih nalog tudi veliko omejitev (predvsem vezanih na medsebojne stike).

V raziskavi, ki so je izvajali na Pedagoškem inštitutu (Jager idr. 2021), so izrazili zaskrbljenost nad številnimi priporočili in ukrepi ter ugotovili številne pomanjkljivosti, ki so se dogajale v času epidemije. Te se nanašajo predvsem na zgoraj omenjena »Priporočila«. Na podlagi študije, ki so jo izvedli, so pripravili svoja priporočila za ukrepe in sistemske rešitve na področju predšolske vzgoje po izkušnji z epidemijo bolezni covid-19 (Bozovičar idr. 2021). Rešitve so umestili na različna področja dela v vrtcu. Poglavja zajemajo sodelovanje

z družinami in lokalno skupnostjo, vzpostavljanje interakcij z otroki in izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela, zagotavljanje celostne zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami, profesionalni razvoj in povezovanje strokovnih delavcev. Poleg tega pa so poudarili vlogo vodstva in odgovornih institucij. V literaturi (Gayatri 2020; Saltalı 2021; Stojiljković 2020) še zasledimo, da je epidemija covid-19 vplivala na številna področja otrokovega razvoja – tako čustvenega, socialnega, motoričnega, miselnega, psihičnega, kot tudi na razvoj govora. Zato sta redno vključevanje otroka v vrtec in sodelovanje s starši ključnega pomena.

Namen in cilji raziskave

Z raziskavo smo želeli ugotoviti, v kolikšni meri so bila »Higienska priporočila za preprečevanje širjenja okužbe s SARS-CoV-2 v vrtcih« sprejeta pri strokovnih delavcih, ki so zaposleni v vrtcu. Natančneje nas je zanimalo, kakšna je realna možnost izvedbe posameznih splošnih priporočil in priporočil glede uporabe igrač ter igral, v kolikšni meri so upoštevali pravila glede čiščenja in razkuževanja ter kako dobro poznajo protokol v primeru suma na obolevlega otroka v skupini. Ker delo v posameznih starostnih skupinah poteka različno, nas je še zanimalo, ali obstajajo statistično pomembne razlike med prej omenjenimi priporočili in starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni.

Metodologija

V raziskavi smo uporabili deskriptivno in kavzalno-neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja.

Vzorec

Vzorec vključuje 190 strokovnih delavcev (vzgojiteljev predšolskih otrok in vzgojiteljev predšolskih otrok – pomočnikov vzgojitelja), zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih z območja celotne Slovenije. Anketni vprašalnik je rešilo 90 (47,4 %) vzgojiteljev predšolskih otrok in 100 (52,6 %) vzgojiteljev predšolskih otrok – pomočnikov vzgojitelja (preglednica 1).

Preglednica 1 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) vzorca glede na zaposlitev

Zaposlitev	<i>f</i>	<i>f</i> %
Vzgojitelj predšolskih otrok	90	47,4
Vzgojitelj predšolskih otrok – pomočnik vzgojitelja	100	52,6
Skupaj	190	100,0

Preglednica 2 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) vzorca glede na starostno skupino, v kateri anketiranci delajo v šolskem letu 2021/2022

Starostna skupina otrok	<i>f</i>	<i>f</i> %
Prva starostna skupina	84	44,3
Druga starostna skupina	93	48,9
Kombiniran oddelek	13	6,8
Skupaj	190	100,0

Vsi strokovni delavci, ki so odgovorili na vprašanja, so v nadaljevanju zapisani v moški slovnični obliki, čeprav so bile prevladujoče ženske (95,8 %).

V nadaljevanju nas je zanimalo, v kateri starostni skupini otrok anketiranci delajo v šolskem letu 2021/2022 (leto, v katerem je bila raziskava narejena). 44,3 % anketirancev je zaposlenih v prvi starostni skupini, 48,9 % pa v drugi. 6,8 % anketiranih je izbralo možnost odgovora »drugo« in obrazložilo, da so zaposleni v kombiniranem oddelku (preglednica 2).

Merski pripomočki

Za namene raziskave smo pripravili anketni vprašalnik, ki je temeljil na »Higienskih priporočilih za preprečevanje širjenja okužbe s SARS-CoV-2 v vrtcih«, ki jih je NIJZ večkrat posodabljal, zadnjič avgusta 2021. Anketiranci so morali poleg že predstavljenih demografskih podatkov podati še odgovore na štiri sklope vprašanj (od tega enega odprtega tipa), s katerimi smo pridobili želeno podatke. V prvem sklopu smo ugotavljali, v kolikšni meri so strokovni delavci upoštevali posamezna splošna priporočila; v drugem so anketiranci ocenili pogostost izvajanja priporočil, vezanih na čiščenje in razkuževanje, v tretjem pa nas je zanimalo, v kolikšni meri je bilo mogoče v vrtcu upoštevati ukrepe glede igrač in igral; v zadnjem, četrtem sklopu smo preverili poznavanje protokola v primeru suma na obolelega otroka v vrtcu.

Zbiranje in obdelava podatkov

Podatke smo zbirali v januarju 2022. Anketirance smo k sodelovanju povabili preko socialnih spletnih omrežij, anketni vprašalnik so reševali samostojno preko aplikacije www.1ka.si. Ob tem smo zagotovili anonimnost podatkov. Pridobljene podatke smo statistično obdelali s programom SPSS, pri čemer smo uporabili deskriptivno statistiko (*f*, *f* %) in test za primerjavo skupin (hi-kvadrat). Statistično značilnost razlik smo ugotavljali na ravni tveganja $p < 0,05$. Pri zadnjem, odprtem vprašanju smo odgovore razvrstili po kategorijah (glede na zahtevan protokol) in jih analizirali.

Rezultati in razprava

Podatke smo predstavili po posameznih sklopih. V prvem sklopu (preglednica 3) smo ugotavljali, v kolikšni meri so strokovni delavci upoštevali splošna priporočila za preprečevanje širjenja epidemije v vrtcu, pri čemer so izbirali med odgovori »priporočilo smo popolnoma upoštevali«, »priporočilo smo delno upoštevali« in »priporočila sploh nismo upoštevali«.

Kot je razvidno iz preglednice 3, so anketiranci higienska priporočila, ki jih je pripravil NIJZ, v večini popolnoma ali delno upoštevali. Izjema je bila samo glede števila otrok (prvi dve trditvi) v skupini, ker so tako v prvi (45,3 %) kot v drugi starostni skupini (50,5 %) v največji meri označili, da priporočila sploh

Preglednica 3 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) vzorca glede splošnih priporočil za preprečevanje širjenja epidemije

Splošna priporočila	(1)		(2)		(3)	
	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %
Prvo starostno skupino naj obiskuje do 8 otrok.	51	26,8	53	27,9	86	45,3
Drugo starostno skupino naj obiskuje do 10 otrok.	47	24,7	47	24,7	96	50,5
Upošteevamo zadostno medosebno razdaljo, vsaj 1,5 oz. 2 metra, do sodelavcev in otrok iz drugih vzgojnih skupin, s katerimi ne sodelujemo.	69	36,3	92	48,4	29	15,3
Preden zakašljamo/kihnemo, si pokrijemo usta in nos s papirnatim robčkom ali zakašljamo/kihnemo v zgornji del rokava.	146	76,8	39	20,5	5	2,6
Papirnat robček po vsaki uporabi odvržemo med odpadke ter si nato umijemo roke z milom in vodo.	149	78,4	36	18,9	5	2,6
Morebitne skupne tablične računalnike, računalnike in tipkovnice moramo po uporabi za vsakim uporabnikom razkužiti.	82	43,2	83	43,7	25	13,2
Zaposleni po možnosti ne nosijo nakita na rokah.	40	21,1	108	56,8	42	22,1
Skupine naj bodo skupaj cel dan, odsvetujemo združevanje skupin.	73	38,4	106	55,8	11	5,8
Otroški ležalniki naj bodo razporejeni na največji možni razdalji. Priporočamo razdaljo 1,5–2 m (razdalja od ust do ust).	55	28,9	86	45,3	49	25,8
Igrišče naj bo razdeljeno na cone.	123	64,7	57	30,0	10	5,3

Opombe Naslovi stolpcev: (1) priporočilo smo popolnoma upoštevali, (2) priporočilo smo delno upoštevali, (3) priporočila sploh nismo upoštevali.

Preglednica 4 Rezultati preizkusa hi-kvadrat za ugotavljanje povezave med starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni, in splošnimi priporočili za preprečevanje širjenja epidemije

Splošna priporočila	(1)	(2)	(3)
Prvo starostno skupino naj obiskuje do 8 otrok.	3,610	4	0,461
Drugo starostno skupino naj obiskuje do 10 otrok.	4,099	4	0,393
Upošteevamo zadostno medosebno razdaljo, vsaj 1,5 oz. 2 metra, do sodelavcev in otrok iz drugih vzgojnih skupin, s katerimi ne sodelujemo.	4,268	4	0,371
Preden zakašljamo/kihnemo, si pokrijemo usta in nos s papirnatim robčkom ali zakašljamo/kihnemo v zgornji del rokava.	3,776	4	0,437
Papirnat robček po vsaki uporabi odvržemo med odpadke ter si nato umijemo roke z milom in vodo.	4,298	4	0,326
Morebitne skupne tablične računalnike, računalnike in tipkovnice moramo po uporabi za vsakim uporabnikom razkužiti.	1,215	4	0,876
Zaposleni po možnosti ne nosijo nakita na rokah.	3,169	4	0,517
Skupine naj bodo skupaj cel dan, odsvetujemo združevanje skupin.	5,526	4	0,237
Otroški ležalniki naj bodo razporejeni na največji možni razdalji.	9,310	4	0,054
Priporočamo razdaljo 1,5–2 m (razdalja od ust do ust).			
Igrišče naj bo razdeljeno na cone.	8,230	4	0,084

Opombe Naslovi stolpcev: (1) vrednost hi kvadrat preizkusa, (2) stopnje prostosti, (3) statistična značilnost.

niso upoštevali. NIJZ namreč priporoča, da se v vrtcu oblikuje manjše vzgojne skupine. Za prvo starostno skupino priporočajo do osem otrok, za drugo pa do deset, v kolikor je to seveda organizacijsko možno. Večje število otrok v vzgojni skupini namreč pomeni večje tveganje za širjenje okužbe.

Poleg navedenega pa nas je zanimala še raven statistične pomembnosti povezave med prej omenjenimi trditvami in starostno skupino otrok, v kateri anketirani strokovni delavci delajo. S tem namenom smo uporabili hi-kvadrat hipoteze neodvisnosti, če ni bilo pogojev, pa preizkus hi-kvadrat z razmerjem verjetij. Statistično značilnost razlik smo ugotavljali na ravni tveganja $p < 0,05$. Podatke predstavljamo v preglednici 4. Hi-kvadratni preizkus hipoteze neodvisnosti kaže, da ne obstajajo statistično pomembne razlike med trditvami in starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni.

V drugem sklopu trditev (preglednica 5) so anketiranci ocenili pogostost izvajanja priporočil, vezanih na čiščenje in razkuževanje. Zaradi lažje predstavitve odgovorov smo trditve razvrstili v »nikoli«, »1-x na dan«, »2-x–3-x na dan« in »več kot 3-x na dan«.

Iz preglednice 5 je razvidno, da so anketiranci priporočila, ki se nanašajo na čiščenje in razkuževanje, v večini dosledno upoštevali. Več kot polovica an-

Preglednica 5 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) vzorca glede upoštevanja higienskih priporočil, vezanih na čiščenje in razkuževanje

Higienska priporočila	(1)		(2)		(3)		(4)	
	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %
Prezračevanje igralnice	2	1,1	3	1,6	58	30,5	127	66,8
Prezračevanje kopalnice	32	16,8	30	15,8	56	29,5	72	37,9
Umivanje rok otrok	2	1,1	1	0,5	28	14,7	159	83,7
Umivanje svojih rok	2	1,1	0	0,0	6	3,2	182	95,8
Čiščenje igrač v igralnici	4	2,1	162	85,3	21	11,1	3	1,6
Čiščenje zunanjih igral	68	35,8	116	61,1	4	2,1	2	1,1
Razkuževanje površin*	2	1,1	58	30,5	77	40,5	53	27,9

Opombe Naslovi stolpcev: (1) nikoli, (2) 1× na dan, (3) 2× do 3× na dan, (4) več kot 3× na dan.

* Ki se jih otroci pogosto dotikajo (npr. mize, stoli, kljuke, ročaji, stranišča, umivalniki).

ketirancev je namreč večkrat na dan prezračevala igralnico (66,8 %). V »Priporočilih« so jasno zapisali, da se okna pusti ves dan odprta, v kolikor vremenske razmere to omogočajo. Če ima vrtec mehansko prezračevanje, je priporočljiva celodnevna uporaba pa tudi delovanje dve uri pred prihodom in dve uri po odhodu iz prostora. Poleg igralnice je pomembno tudi prezračevanje kopalnice. Na spletni strani NIJZ je navedeno, naj mehansko prezračevanje v kopalnici deluje ves dan, v času, ko so v njem prisotni ljudje, pa naj deluje s povečanim pretokom zraka. Kjer mehanskega prezračevanja ni mogoče nastaviti, svetujejo sočasno naravno prezračevanje prostorov večkrat na dan, kar pa naši anketiranci niso popolnoma upoštevali, saj jih je le 37,9 % prezračevalo več kot trikrat na dan in 29,5 % dva- do trikrat na dan.

Ker je dosledno umivanje rok v večji meri prispevalo k omejevanju širjenja virusa, se je temu namenilo močan poudarek, kar je razvidno tudi iz odgovorov, saj si je večina (95,8 %) anketirancev več kot trikrat na dan umila roke, k temu pa so spodbujali tudi otroke (83,7 %). Roke naj bi si umivali pred jedjo, po jedi, po prihodu iz stranišča, pred in po menjavi plenice, po prihodu s sprehoda, po vsakem prijemanju kljuk, dotikanju ograje ali drugih skupnih površin. Poleg tega poudarjajo, da se z nečistimi/neumitimi rokami ne dotikamo obraza (oči, nosu in ust).

Uporaba igrač in igral je v času epidemije zelo omejena. Skupnih igrač si med vzgojnimi skupinami niso smeli deliti, dokler jih niso očistili. Poleg tega so uporabljali samo pralne igrače. Te se pere v skladu z navodili proizvajalca oziroma pri najvišji temperaturi najmanj enkrat na dan oziroma, če je izvedljivo, dvakrat na dan. To je še posebej pomembno pri prvi starostni skupini. Navedeno so upoštevali tudi anketiranci, saj so v večini (85,3 %) odgovorili,

Preglednica 6 Rezultati preizkusa hi-kvadrat za ugotavljanje povezave med starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni, in priporočilih, vezanimi na čiščenje in razkuževanje

Higienska priporočila	(1)	(2)	(3)
Prezračevanje igralnice	7,846	6	0,335
Prezračevanje kopalnice	10,020	6	0,124
Umivanje rok otrok	22,889	6	0,001
Umivanje svojih rok	4,191	4	0,381
Čiščenje igrač v igralnici	3,192	6	0,784
Čiščenje zunanjih igral	3,595	6	0,784
Razkuževanje površin*	10,994	6	0,089

Opombe Naslovi stolpcev: (1) vrednost hi kvadrat preizkusa, (2) stopnje prostosti, (3) statistična značilnost. * Ki se jih otroci pogosto dotikajo (npr. mize, stoli, kljuke, ročaji, stranišča, umivalniki).

da so igrače čistili enkrat na dan. Poleg čiščenja igrač pa so strokovni delavci imeli nalogo, da čistijo oziroma razkužujejo tudi zunanja igrala, kar pa so nekoliko manj dosledno upoštevali. Rezultati raziskave so pokazali, da jih je le nekaj več kot polovica (61,1 %) čistila enkrat na dan. Obenem pa nas je presenetil odgovor, da kar 35,8 % anketirancev igral nikoli ni čistilo. Pravila, navedena v »Priporočilih«, so bila namreč zelo jasna, in sicer bi se morala igrala čistiti oziroma razkuževati vsaj enkrat na dan (priporočljivo ob koncu dneva). Zaradi lažje doslednosti nezdruževanja skupin je NIJZ priporočil, naj se pripravi razpored uporabe igral po skupinah.

Nenazadnje nas je tudi zanimalo, kako pogosto so anketiranci čistili oziroma razkuževali površine, ki se jih otroci pogosto dotikajo (npr. mize, stoli, kljuke, ročaji, stranišča, umivalniki). »Priporočila« določajo, da je to potrebno vsaj dvakrat dnevno. Iz odgovorov je razvidno dosledno upoštevanje: 40,5 % jih je namreč odgovorilo, da so to počeli dva- do trikrat na dan, 27,9 % pa več kot trikrat na dan.

Glede na dobljene rezultate smo preverili še raven statistične pomembnosti povezave med prej omenjenimi trditvami, vezanimi na čiščenje in razkuževanje, ter starostno skupino otrok, v kateri anketirani strokovni delavci delajo. S tem namenom smo uporabili hi-kvadrat hipoteze neodvisnosti, če ni bilo pogojev, pa preizkus hi-kvadrat z razmerjem verjetij. Statistično značilnost razlik smo ugotavljali na ravni tveganja $p < 0,05$.

Rezultati hi-kvadratnega preizkusa hipoteze neodvisnosti kažejo (preglednica 6), da ne obstajajo statistično pomembne razlike med trditvami v povezavi s čiščenjem in z razkuževanjem ter starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni, z izjemo ene – »umivanje rok otrok«, kjer je vrednost

Preglednica 7 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) vzorca glede upoštevanja priporočil o uporabi igrač in igral

Priporočila o uporabi igrač in igral	(1)		(2)		(3)	
	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %
Otroci ne nosijo igrač in knjig od doma.	108	56,8	69	36,3	13	6,8
Ninice in dude je potrebno shraniti za posameznega otroka za čas med spanjem.	150	78,9	37	19,5	3	1,6
Otroci se ne igrajo z igračami, ki se jih ne da očistiti.	83	43,7	88	46,3	19	10,0
Plišastih igrač se ne uporablja.	139	73,2	38	20,0	13	6,8
Zunanja igrala se razkuži med uporabo različnih skupin otrok oz. se pripravi razpored po skupinah.	90	47,4	73	38,4	27	14,2
Peskovnika se ne uporablja oz. se za uporabo pripravi razpored po skupinah.	148	77,9	31	16,3	11	5,8

Opombe Naslovi stolpcev: (1) je bilo mogoče popolnoma upoštevati, (2) je bilo mogoče delno upoštevati, (3) ni bilo mogoče upoštevati.

$p < 0,05$. Anketiranci, zaposleni v drugi starostni skupini, so namreč otrokom pogosteje umivali roke kot tisti, ki delajo z otroki prve starostne skupine. Raziskave (Duran 2021; Indriyastuti, Sofiana in Kusumastuti 2021) kažejo, da so strokovni delavci v vrtcih veliko časa namenili higieni oziroma pravilnemu postopku umivanja rok. Menimo, da se je razlika pokazala zaradi prilagojenega načina dela z otroki prve starostne skupine pri posameznih dejavnostih. Imeli so namreč omejena sredstva, igre in igrače (predvsem take, ki se jih lahko čisti in razkužuje), poleg tega pa zaradi razporeda in con na zunanjih igralih teh niso pogosto uporabljali.

V tretjem sklopu (preglednica 7) nas je zanimala ocena anketirancev o tem, v kolikšni meri je v vzgojno-izobraževalnih zavodih posamezna poročila o uporabi igrač in igral mogoče upoštevati v sami praksi. Anketiranci so imeli možne odgovore: »Priporočilo je bilo mogoče popolnoma upoštevati«, »Priporočilo je bilo mogoče delno upoštevati« in »Priporočila ni bilo mogoče upoštevati«.

V sklopu, kjer so v »Higienskih priporočilih« omenjene igrače in dude, je jasno, da naj otroci v vrtec ne prinašajo igrač in knjig od doma, poleg tega pa je potrebno »nujne igrače«, kot so ninice in dude, shraniti za posameznega otroka za čas med spanjem. Več kot polovica anketirancev je glede navedenega označila možnost, da je bilo priporočilo mogoče popolnoma upoštevati (56,8 % glede igrač in knjig ter 78,9 % glede ninic in dud) (preglednica 7). NIJZ poudarja, naj bodo igrače, ki se jih uporablja v vrtcu, pralne. Približno polo-

Preglednica 8 Rezultati preizkusa hi-kvadrat za ugotavljanje povezave med starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni, in priporočili o uporabi igrač ter igral

Priporočila o uporabi igrač in igral	(1)	(2)	(3)
Otroci ne nosijo igrač in knjig od doma.	10,556	4	0,032
Ninice in dude je potrebno shraniti za posameznega otroka za čas med spanjem.	1,718	4	0,788
Otroci se ne igrajo z igračami, ki se jih ne da očistiti.	3,498	4	0,478
Plišastih igrač se ne uporablja.	2,146	4	0,709
Zunanja igrala se razkuži med uporabo različnih skupin otrok oz. se pripravi razpored po skupinah.	2,035	4	0,729
Peskovnika se ne uporablja oz. se za uporabo pripravi razpored po skupinah.	3,477	2	0,176

Opombe Naslovi stolpcev: (1) vrednost hi-kvadratnega preizkusa, (2) stopnje prostosti, (3) statistična značilnost.

vica anketirancev ob tem meni, da je bilo mogoče priporočilo popolnoma upoštevati (43,7 %), polovica pa, da le delno (46,3 %). Manjši delež celo meni, da priporočil ni bilo mogoče upoštevati (10,0 %). Priporočila se nanašajo tudi na plišaste igrače, saj naj se jih ne bi uporabljalo, in večji delež anketirancev (73,2 %) meni, da je bilo mogoče priporočilo popolnoma upoštevati.

Priporočila so zapisana tudi za zunanja igrala, pri čemer so ponovno izpostavljeni čiščenje in razkuževanje ter nezdruževanje skupin. Ob tem predlagajo razpored uporabe igral in čiščenje konec dneva (pred uporabo naslednje skupine). Izjeme med igrali so še peskovniki, saj se mivke ne da razkuževati. Tudi glede tega priporočajo razpored uporabe po skupinah, na koncu igre pa naj se peskovnik pusti odkrit do zaprtja vrtca. Anketiranci so si bili glede peskovnika skoraj enotni, saj jih je 77,9 % označilo možnost, da je priporočilo mogoče upoštevati. Nekoliko manj enotni pa so bili glede uporabe igral, kjer je polovica (47,4 %) označila možnost, da je priporočilo mogoče upoštevati, 38 %, da le delno, in 14,2 %, da priporočila ni mogoče upoštevati.

V nadaljevanju smo preverili tudi povezave med priporočili o uporabi igrač in igral ter starostno skupino otrok, v kateri anketirani strokovni delavci delajo. Uporabili smo hi-kvadrat hipoteze neodvisnosti, če ni bilo pogojev, pa preizkus hi-kvadrat z razmerjem verjetij. Statistično značilnost razlik smo ugotavljali na ravni tveganja $p < 0,05$.

Podatki, predstavljeni v preglednici 8, kažejo, da ne obstajajo statistično pomembne razlike med trditvami glede uporabe igrač in igral ter starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni, z izjemo ene. Pri trditvi »Otroci ne nosijo igrač in knjig od doma«, kjer je vrednost $p < 0,05$, se je

Preglednica 9 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) vzorca glede primera obolelega otroka s covidom-19 v skupini

Odgovori	<i>f</i>	<i>f</i> %
Da	94	49,5
Ne	96	50,5
Skupaj	190	100,0

pokazalo, da so jo v večji meri upoštevali pri otrocih v drugi starostni skupini. Rezultate si lahko razlagamo z raziskavami (Marjanovič Umek in Zupančič 2004), povezanimi z načini navezanosti. Otroku prve starostne skupine namreč veliko pomeni, če lahko v vrtec prinese igračo (oziroma njemu ljub predmet), ki ga bo spominjala na dom.

V zadnjem sklopu nas je zanimalo, ali so imeli anketiranci kdaj v vrtcu primer obolelega otroka ter kako dobro so seznanjeni s protokolom v primeru suma okužbe v skupini. Kot razberemo iz preglednice 9, se je približno polovica anketirancev v svoji skupini že srečala z otrokom, pozitivnim na covid-19 (54,2 %), druga polovica pa ne (46,2 %). Podobne rezultate je pokazala tudi raziskava Gilliama idr. (2021), kjer se je v svoji skupini z otrokom, pozitivnim na covid-19, srečal nekoliko manjši delež anketirancev. Ob tem pa avtorji menijo, da obolelost otrok ni vplivala na povišano možnost obolelosti strokovnih delavcev.

Obenem pa smo jim postavili odprto vprašanje, ki se je nanašalo na protokol v primeru suma na covid-19 v vrtcu. Zaradi lažje analize odgovorov smo te razvrstili po kategorijah, ki jih predstavljamo v preglednici 10.

V primeru, da v vrtcu otrok zboli, ima vročino in druge znake akutne okužbe dihal, NIJZ priporoča, naj se takoj pokliče starše, otrok pa naj počaka v izolaciji. Ob tem naj, če je možno, nosi masko. Navedeni protokol pozna

Preglednica 10 Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) vzorca glede protokola v primeru suma na covid-19 pozitivnega otroka v vrtcu

Protokol	<i>f</i>	<i>f</i> %
Klic staršem	190	100,0
Otrok počaka v izolaciji z masko	108	56,8
Osebe v stiku nosi zaščitno masko, upošteva navodila o medsebojni razdalji in higieni rok	150	78,9
Testiranje otroka	190	100
V primeru pozitivnega izvida NIJZ začne voditi epidemiološko preiskavo (išče se izvor okužbe in identificira se kontakte)	136	71,6
Prostore vrtca se očisti, prezrači in dezinficira	3	1,6

tudi večina anketirancev, saj so vsi omenili klic staršem (100,0 %), 56,8 % pa izolacijo in zaščitno opremo otroka. Osebe, ki je v stiku z obolelim, naj ravno tako nosi masko in upošteva navodila o medsebojni razdalji ter higieni rok (kar je poudarilo tudi 78,9 % anketirancev). Ko otroka prevzamejo starši, je potrebno testiranje. Če je izvid testa negativen, je preiskava glede covid-19 zaključena. V primeru da je okužba potrjena, NIJZ prejme prijavo laboratorija in obvesti vrtec (kjer se identificira otroka, ki so bili v stiku z obolelim). O nadaljnjih ukrepih odloča NIJZ. Navedeni del ukrepa pozna večina (71,6 %) anketirancev. Prostore vrtca, kjer se je otrok gibal, je potrebno temeljito očistiti ter izvesti dezinfekcijo in temeljito prezračiti, kar pa je omenilo presenetljivo malo (1,6 %) anketirancev (preglednica 10).

Sklepne ugotovitve

Na podlagi analize zbranih podatkov lahko izpostavimo, da se je do časa, ko je bila raziskava narejena, le polovica anketiranih v skupini srečala z na covid-19 pozitivnim otrokom. Strokovni delavci so splošna priporočila, priporočila glede uporabe igrač in igral ter čiščenja in razkuževanja v večji meri upoštevali. Statistična analiza podatkov (preizkusa hi-kvadrat) je pri večini trditev (priporočil) pokazala, da ni statistično pomembnih razlik v povezavi s starostno skupino otrok, v kateri so anketiranci zaposleni.

Rezultati še kažejo, da so anketiranci izrazili skrb nad smiselnostjo posameznih splošnih priporočil, še posebej nad priporočenimi normativi glede števila otrok v skupini. Anketiranci, zaposleni tako v prvi kot v drugi starostni skupini, so v največji meri označili, da priporočila sploh niso upoštevali. Mnenja so tudi, da je od otrok nesmiselno zahtevati medsebojno razdaljo in da je zaradi pomanjkanja prostora v igralnicah težko upoštevati priporočeno razdaljo (1,5 2 metra) med ležalniki, zato so omenjena priporočila le deloma upoštevali. Najdosledneje so »Higienska priporočila« upoštevali v povezavi s čiščenjem in z razkuževanjem. Zelo pogosto so si umivali roke, dosledno so prezračevali prostore, v katerih so se zadrževali, in dnevno čistili oziroma razkuževali igrače. Nenazadnje izpostavljamo še dobro poznavanje protokola v primeru suma na obolelega otroka. Večina strokovnih delavcev ga je v odprtem vprašanju anketnega vprašalnika (namenjenega poznavanju protokola) opisala ustrezno.

Rezultatov vsekakor ne moremo posploševati, kažejo pa nam številne pomanjkljivosti obravnavanih »Priporočil«. Glede na situacijo bi bilo v prihodnje, po izkušnji z epidemijo bolezni covid-19, smiselno razmisliti o sprejemu novih priporočil za ukrepe in sistemske rešitve na področju predšolske vzgoje.

Literatura

- Barnett, W. S., in K. Jung. 2020. »Understanding and Responding to the Pandemic's Impacts on Preschool Education: What Can We Learn from Last Spring.« Special Report, National Institute for Early Education Research, New Brunswick, NJ.
- Bozovičar, P., M. Cerar, S. Hrovat, M. Mlinar, M. Rankl, M. Vodnjov, A. Žavbi in S. Živec. 2021. »Priporočila za ukrepe in sistemske rešitve na področju predšolske vzgoje po izkušnjah z epidemijo bolezni covid-19: raziskava o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolskem vzgoji in izobraževanju in njegovih učinkih v času epidemije covid-19.« Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Pedagoški inštitut, Ljubljana.
- Dibner, K., H. Schweingruber in D. Christakis. 2020. »Reopening K-12 Schools during the COVID-19 Pandemic.« *JAMA* 324 (9): 833–834.
- Duran, M. 2021. »The Effects of COVID-19 Pandemic on Preschool Education.« *International Journal of Educational Methodology* 7 (2): 249–260.
- Galičič, A., E. Grilc, N. Kranjec, V. Učakar in M. Fafangel. 2021. »Spremljanje okužb s SARS-CoV-2 pri otrocih in mladostnikih ter zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih v prvih štirih mesecih šolskega leta 2020/21 v Sloveniji.« *Javno zdravje* 4:1–11.
- Gayatri, M. 2020. »The Implementation of Early Childhood Education in the Time of COVID-19 Pandemic: A Systematic Review.« *Humanities & Social Sciences Reviews* 8 (6): 46–54.
- Gilliam, W. S., A. A. Malik, M. Shafiq, M. Klotz, C. Reyes, J. E. Humphries, T. Murray, A. J. Elharake, D. Wilkinson in B. S. Omer. 2021. »COVID-19 Transmission in US Child Care Programs.« *Pediatrics* 147 (1): e2020031971. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-031971>.
- Indriyastuti, H. I., J. Sofiana in K. Kusumastuti. 2021. »Implementation of Hand Washing Dance Method to Knowledge of Hand Washing Techniques of Preschool Age Children during the Covid 19 Pandemic.« *Jurnal Pengabdian Masyarakat* 4 (2): 994–998.
- Jager, J., B. Japelj Pavešić, T. Mervic, M. Režek in P. Zgonec. 2021. »Raziskava o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njihovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19: zaključno poročilo o rezultatih raziskave.« Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Pedagoški inštitut, Ljubljana.
- Marjanovič Umek, L., in M. Zupančič, ur. 2004. *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Nacionalni inštitut za javno zdravje. 2020. »Higienska priporočila za vrtce za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2 v vrtcih.« Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana.
- . 2021. »Koronavirus (SARS-Cov-2) – ključne informacije.« 11. junij. <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-2019-ncov>.

- Saltalı, N. D. 2021. »Risk Factors of the COVID-19 Pandemic in the Development of Preschool Children and Protective Factors.« *Journal of Teacher Education and Lifelong Learning* 3 (1): 1–8.
- Stoiljković, Č. 2020. »The Impact of the Covid-19 Pandemic on the Educational Work of Kindergarten Teachers.« *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education* 8 (3): 123–133.
- Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije. 2021. »Vrtci v epidemiji covid-19.« 4. november. <https://www.sviz.si/vrtci-v-epidemiji-covid-19/>.
- Ukaz o razglasitvi Zakona o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja, omilitve, obvladovanje, okrevanje in odpravo posledic COVID-19 (ZDUPŠOP). 2021. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 206. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2021-01-4283>.

How Preschool Teachers are Coping with Hygienic Recommendations to Prevent the Spread of SARS-CoV-2

The course of work in kindergartens changed completely with the outbreak of the COVID-19 epidemic. The proposed hygiene recommendations of the National Institute of Public Health (NIJZ) posed a major challenge to preschool teachers, as they were difficult to adhere to. There were many differences between kindergartens. These depended mainly on the understanding of the measures taken and how the staff are coping with the current situation. The purpose of this paper is to show the extent to which preschool teachers have adapted to the new conditions and followed the Hygiene Recommendations for Preventing the Spread of SARS-CoV-2, which greatly increased their workload and reduced time for direct work with children. The sample included 190 preschool teachers, who are employed in kindergartens throughout Slovenia. The results of the questionnaire showed that preschool teachers followed the general recommendations and the recommendations regarding the use of toys, as well as the rules regarding cleaning and disinfection. In addition, they are well acquainted with the protocol in the case of suspicion of a sick child in the group.

Keywords: COVID-19 epidemic, preschool teachers, kindergarten, hygienic recommendations, prevention